

ชื่อวิทยานิพนธ์	การศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทำเครื่องทองลงหิน บ้านหนองบัวน้อย ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
ผู้วิจัย	พระมหาเมธา คำไหล ปีการศึกษา 2547
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา
ผู้ควบคุม	1. ดร. ปรีดี โชติช่วง 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิสารัตน์ ศิลปเดช 3. ดร. ขนิษฐา สุริยพร

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทำเครื่องทองลงหิน ของบ้านหนองบัวน้อย ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิดจากทฤษฎีทางสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา เป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล กระบวนการวิจัยประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์กลุ่มประชากรในพื้นที่บ้านหนองบัวน้อย จำนวน 20 คน โดยมีแนวคำถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา คติความเชื่อ กระบวนการถ่ายทอดและ พัฒนาการและการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาในการทำเครื่องทองลงหิน รวมถึงได้ใช้ข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด มาประกอบก่อนที่จะสรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทำเครื่องทองลงหิน เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะความชำนาญในการทำเครื่องทองลงหิน ให้กับสมาชิกในครอบครัวและเพื่อนบ้านใกล้เคียง โดยผู้ถ่ายทอด คือ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีความรู้และทักษะในงานนี้ เป็นอย่างดี และทั้งหมดเป็นหัวหน้าครอบครัว ดังนั้น ผู้รับการถ่ายทอดจึงเป็นบุตรหลานหรือภรรยา รวมทั้งเพื่อนบ้านใกล้เคียง ซึ่งได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันของกลุ่มผู้ทำเครื่องทองลงหิน ที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน

ลักษณะเนื้อหาของกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา ในการทำเครื่องทองลงหิน ครอบคลุมการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการผลิตเครื่องทองลงหิน เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตและ กระบวนการผลิต ทุกขั้นตอน จนกระทั่งสำเร็จเป็นเครื่องโดยสมบูรณ์

สำหรับกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทำเครื่องทองลงหินนั้น พบว่า ผู้ถ่ายทอดให้ผู้รับการถ่ายทอดซึ่งเป็นผู้ที่อยู่อาศัยภายในครอบครัวเดียวกันหรือเพื่อนบ้านในละแวกเดียวกันได้ดู

ตัวอย่างของจริง ได้สัมผัสงาน เห็นแบบอย่างและสังเกตการปฏิบัติงานหรือการสาธิตให้ดูของผู้ถ่ายทอดเป็นประจำในชีวิตประจำวันของผู้รับการถ่ายทอดจึงจดจำได้ มีการทำเลียนแบบ การฝึกฝน และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยการเรียนรู้จะเป็นการรับการถ่ายทอดที่เกิดจากการทำงานจริง เริ่มจากงานที่ง่ายไปสู่งานที่ยากตามลำดับ รวมทั้งการได้รับการบอกกล่าวและแนะนำจากผู้ถ่ายทอดเพิ่มเติมอีก ทำให้เกิดเป็นความชำนาญและความสามารถผลิตผลงานที่มีคุณภาพดีเทียบเท่ากับผลงานของผู้ถ่ายทอด

สื่อในการถ่ายทอดความรู้ ในการทำเครื่องทองลงหิน ได้แก่ สื่อของจริง ประกอบด้วยวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือในการทำเครื่องทองลงหิน เช่น ดินเหนียว ขี้วัวแห้ง กาละมัง น้ำ กระจับปี่ ขี้ผึ้ง เครื่องกลึง ฯลฯ รวมถึงการใช้สื่อบุคคล คือ ผู้ถ่ายทอดเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้

วิธีการประเมินผลการถ่ายทอดความรู้ ใช้วิธีการสังเกต การสอบถาม การตรวจสอบ ตลอดจนการวิเคราะห์วิจารณ์จุดดีและจุดเสียร่วมกันระหว่างผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด การประเมินกระบวนการทำงานและผลงาน จะดูจากชิ้นงานที่ทำเป็นหลัก เช่น ความประณีต สวยงาม ความไพเราะกังวานของเสียงเครื่องทองลงหินว่าเป็นไปตามที่ต้องการก็ถือว่ามีความคุณภาพใช้ได้ แสดงถึงผู้รับการถ่ายทอดมีความรู้ความเข้าใจมีทักษะความชำนาญและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องทุกขั้นตอนจนผู้ถ่ายทอดมั่นใจว่า ผู้รับความรู้จะสามารถถ่ายทอดให้แก่ช่างรุ่นต่อไปได้เป็นอย่างดี

Thesis Title : A Study of Wisdom Transmission Process in Making Stone Bronze Ware
Ban Nong Bua Noi, Nong Bua Noi Sub-district , Sikhiu district,
Nakhonratchasima province.

Researcher : Phramaha Metha Khamlai Academic Year 2004

Degree : Master of Arts in Social Sciences for Development

Thesis advisors : 1. Dr. Preedee Chotechuang
2. Asst. Prof. Dr. Nisarath Sinlapadech
3. Dr. Khanittha Suriyaphorn

Abstract

The objective of this thesis was to study the wisdom transmission process of making stone bronze ware of Ban Nong Bua Noi, Nong Bua Noi Sub-district , Sikhiu district, Nakhonratchasima province.

This research was a qualitative research using concept theory in sociology and anthropology as guidelines in studying and analyzing data. The research process consisted of collecting data from documents and interviewing 20 people in Ban Nong Bua Noi village. The questions in the interview were about the history and beliefs in stone bronze ware, the transmission process and its evolution, including its existing. Closely observation was also used in concluding the research results.

The study revealed that the wisdom transmission process of making stone bronze ware was the transmission of knowledge and skillfulness to members of family and neighbors. The transmitters were Gurus who were experts in the job and all of these people were family's leaders. The transmitted persons were children and wives including neighbors. There was also an exchange of learning between groups of stone bronze ware makers who lived in the same community.

The contents of wisdom transmission process included providing equipments and materials for making stone bronze ware and steps of the production process until it came out as a complete bell .

In transmitting, persons who were transmitted had to observe on the working process, to memorize and to comprehend how to operate the equipments used in making stone golden ware, and finally did it themselves from the easiest work to the complex ones, until the transmitted persons become experts and could produce qualitative product as well as of the transmitters.

The transmission materials in making stone bronze ware were authentic materials, such as clay, dry dung, basin, water, tin, wax, grinding machine etc. including the transmitters who were the learning centers.

The evaluation method of knowledge transmission were observation, questioning, inspection including the analysis of the strength and the weakness of products produced by both transmitters and transmitted persons. The beautifulness and the quality of the products were evaluated based on the elegance, beauty and the sound of stone bronze bell. The acceptable products showed that the transmitted persons were skillful and able transmit the knowledge to the new generation successfully .